

Nr 76

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om elevhem för vissa rörelsehindrade barn m. fl.; given Stockholms slott den 5 mars 1965.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om elevhem för vissa rörelsehindrade barn m. fl.

GUSTAF ADOLF

Sven Aspling

Propositionens innehåll

I propositionen föreslås i anslutning till förslag i prop. 1965: 75 en lag om skyldighet för landstingskommuner och städer utanför sådana kommuner att sörja för inackordering i särskilda elevhem av vissa rörelsehindrade och andra fysiskt handikappade barn, som till följd av sitt handikapp eller av andra särskilda skäl är i behov av inackordering för att kunna få undervisning i grundskola. Enligt lagen skall skyldighet också föreligga att sörja för inackordering i elevhem före skolåldern av handikappade barn, om så erfordras för att bereda dem av handikappet påkallad vård och förskoleundervisning.

Förslag

till

L a g**om elevhem för vissa rörelsehindrade barn m. fl.**

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Landstingskommun skall sörja för att rörelsehindrade eller eljest fysiskt handikappade barn, som till följd av sitt handikapp eller av andra särskilda skäl äro i behov av inackordering för att kunna delta i undervisning i grundskola, erhålla inackordering i särskilt elevhem.

Landstingskommun skall även sörja för att rörelsehindrade eller eljest fysiskt handikappade barn före skolåldern erhålla inackordering i elevhem, om så erfordras för att bereda barnen den vård och förskoleundervisning som påkallas av handikappet.

Bestämmelserna i denna lag avse icke handikappade barn, för vilkas vård eller undervisning särskilda bestämmelser gälla.

2 §.

Barn, som äro inackorderade i elevhem, skola erhålla den vård som påkallas av handikappet. Om det erfordras skall förskola finnas vid elevhem.

3 §.

Konungen fastställer efter förslag av landstingskommunerna plan över de elevhem som skola finnas i riket. Vid fastställande av planen må beaktas att behovet av elevhem i viss omfattning kan vara tillgodosett i annan ordning.

I planen upptaget elevhem inrättas och drives av den landstingskommun, för vilken hemmet är avsett, eller, om det är avsett för flera landstingskommuner, av dessa gemensamt.

4 §.

Med landstingskommun jämställas vid tillämpningen av denna lag stad som ej tillhör sådan kommun.

5 §.

För inackordering, vård eller förskoleundervisning enligt denna lag må ej uttagas avgift av enskild.

6 §.

Elevhem står under tillsyn av medicinalstyrelsen. Skolöverstyrelsen har tillsyn över förskoleundervisning som bedrivs vid elevhem.

7 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av medicinalstyrelsen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1965.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 5 mars
1965.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, fråga rörande *lag om elevhem för vissa rörelsehindrade barn m. fl.* samt anför.

I prop. 1965: 75 har behandlats frågor om vård och undervisning av rörelsehindrade barn och barn med andra fysiska handikapp. I den nämnda propositionen fastslås att skyldigheten att sörja för medicinsk vård och behandling av dessa barn åvilar landstingskommunerna och städerna utanför landstingskommunerna på grund av bestämmelserna i sjukvårdslagen. Undervisningen i grundskola är i princip en angelägenhet för primärkommunerna. Särskilda krav måste i många fall ställas på skolor och undervisning för de ifrågavarande barnen, och deras medicinska vårdbehov måste tillgodoses jämsides med att de får undervisning. Möjligheter att tillgodose dessa undervisnings- och vårdbehov föreligger inte alltid i barnens hemkommuner. Speciella anordningar måste därför vidtas för att bereda barnen den erforderliga undervisningen och vården på platser där tillräckliga undervisnings- och vårdresurser kan åstadkommas. Särskilda elevhem bör finnas så att barn från andra orter kan få inackordering under den tid undervisningen pågår. I samband därmed bör den behövliga vården beredas dem.

Riksdagen beslöt år 1961 att landstingen och de landstingsfria städerna skall vara huvudmän för omvårdnaden av rörelsehindrade och långvarigt sjuka barn i förskoleåldern och på grundskolans låg- och mellanstadium. Detta huvudmannaskap får anses omfatta elevhem av nyss nämnt slag. I prop. 1965: 75 föreslås att huvudmannaskapet skall utsträckas till barn på grundskolans högstadium. Vidare föreslås att huvudmannaskapet för elevhemmen skall lagfästas.

I enlighet härmed har inom socialdepartementet upprättats förslag till lag om elevhem för vissa rörelsehindrade barn m. fl.

Lagförslaget 1 § innehåller i första stycket den grundläggande regeln om landstingskommunernas skyldighet att sörja för att de handikappade barnen erhåller inackordering i särskilt elevhem, om de är i behov av sådan inackordering för att kunna delta i undervisningen i grundskola. Behovet av inackor-

dering skall i främsta rummet ha sin grund i barnets handikapp. Förhållandena skall vara sådana att rörelsehindret eller den sjukdom som barnet lider av gör det svårt eller omöjligt för barnet att gå i skola i sin hemort. Barnet skall alltså ha sådant handikapp att skolan måste vara utrustad på särskilt sätt i fråga om lokaler, undervisning, materiel eller personella resurser för att barnet skall kunna få sin undervisning. För barn, som har sitt hem på en ort där det finns skolor som är utrustade på sådant sätt, torde inackordering i elevhem i allmänhet inte behöva komma i fråga. Särskilda skäl, t. ex. barnets hemförhållanden, kan dock göra inackordering erforderlig. Ett särskilt skäl för att ett barn inackorderas i elevhem kan vara att handikappet nödvändiggör medicinsk eller annan vård, som barnet inte kan få i hemorten.

Undervisningen av barn, som är inackorderade på de särskilda elevhemmen, kan antingen äga rum i en vanlig skola med specialundervisning eller anordnas i anslutning till elevhemmet. Beträffande anordnandet av skolundervisningen får jag hänvisa till vad jag anfört i prop. 1965: 75.

Medan behovet av inackordering i elevhem av barn i skolåldern motiveras av att barnen skall kunna komma i åtnjutande av den undervisning i grundskola, som är en lagstadgad rättighet för alla barn, är läget ett annat beträffande barn som inte uppnått skolåldern. För deras del träder behovet av medicinsk vård i förgrunden. Med vård menas här inte minst den observation och diagnostisering som är nödvändig för en rätt bedömning av barnens utvecklingsmöjligheter och den fortsatta behandlingen av dem. Till denna vård före skolåldern utgör förskoleundervisning ett viktigt komplement. För vården erfordras resurserna vid en pediatrik klinik, och de barn som inte bor i närheten av en sådan behöver inackorderas under den tid vården pågår. Med hänsyn till dessa omständigheter stadgas i 1 § andra stycket att skyldighet för landstingskommunerna att sörja för inackordering i elevhem före skolåldern föreligger, om så erfordras för att bereda barnet den vård och förskoleundervisning som påkallas av handikappet. Uttrycket skolålder har valts i stället för skolpliktsålder på grund av att bland de ifrågavarande barnen finns sådana som uppnått skolpliktig ålder men inte sådan mognad att de kan börja i grundskolan. Dessa barn kan behöva vård och förskoleundervisning av det slag jag nu nämnt.

Tillgång till förskoleundervisning torde i allmänhet inte finnas utom elevhemmet. Med hänsyn härtill har i 2 § föreskrivits en skyldighet för landstingskommunerna att inrätta förskola vid hemmet.

I de fall undervisning i grundskola eller förskola äger rum utom elevhemmet ankommer det på landstingskommunerna att sörja för transporter till och från den skola där undervisningen äger rum.

Någon skolplikt grundläggs inte genom den föreslagna lagen. Inte heller påverkas genom lagen den skyldighet att bereda vård åt handikappade barn som föreligger enligt andra regler t. ex. lagen om undervisning och vård av

vissa psykiskt efterblivna eller bestämmelserna om undervisning av blinda och döva. Ett stadgande härom har intagits i 1 § tredje stycket.

De barn, som inackorderas i elevhem, har i stor utsträckning behov av medicinsk och annan vård av olika slag som närmare framgår av redogörelsen i prop. 1965: 75. Landstingskommunernas skyldighet att sörja för sjukvård är fastslagen i 3 § sjukvårdslagen den 6 juni 1962 (nr 242). Bestämmelsen i 2 § i den föreslagna lagen bör, såvitt avser sjukvården, uppfattas som en erinran om vårdskyldigheten enligt sjukvårdslagen.

Den föreslagna lagens 3 § innehåller bestämmelser om att Kungl. Maj:t i en för hela riket gällande plan skall fastställa vilka elevhem som skall finnas och vilka landstingskommuner som skall inrätta och driva de olika hemmen. De olika landstingen skall avge förslag innan planen fastställs. Den närmare ordningen för avgivande av förslagen får bestämmas av Kungl. Maj:t. Såsom anförts i prop. 1965: 75 bör en differentiering göras av hemmen så att somliga kan ta emot elever i grundskolans högstadium, medan andra blir avsedda endast för barn, som får undervisning i förskola eller i grundskolans låg- och mellanstadium. Särskilda elevhem för förskolebarn kan också komma i fråga. De elevhem som tar emot högstadieelever får ett större upptagningsområde än de övriga. Samverkan mellan landstingskommunerna blir regel i fråga om dessa elevhem och erfordras också i vissa fall beträffande övriga hem, även om dessa i princip är avsedda att finnas i varje landstingsområde.

Att Kungl. Maj:t fastställer plan över elevhemmen i riket innebär inte att antalet platser vid varje hem fastställs av Kungl. Maj:t. Planfastställelsen måste givetvis bygga på en allmän uppskattning av behovet av elevhemsplatser inom upptagningsområdet för ett elevhem, men det exakta platsantalet vid varje hem får huvudmannen bestämma.

De funktioner som avses för de landstingskommunala elevhemmen fullgörs i viss omfattning av institutioner med annan huvudman, bl. a. Bräcke Östergård. Kungl. Maj:t bör kunna beakta detta vid fastställande av elevhemsplanen. En bestämmelse av denna innebörd har intagits i 3 § första stycket.

I 4 § jämställs städerna utanför landstingskommun med sådan kommun vid tillämpning av den föreslagna lagen.

Lagens 5 § upptar en bestämmelse om att inackordering, förskoleundervisning och vård vid elevhem är kostnadsfri för den enskilde.

I 6 § behandlas frågan om tillsyn av elevhem. Tillsynen har uppdelats mellan medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen, så att den sistnämnda myndigheten har tillsyn över förskoleundervisningen medan tillsynen i övrigt ankommer på medicinalstyrelsen. Elevhem blir, i egenskap av hem för värföra, enligt 55 § barnavårdslagen den 29 april 1960 (nr 97) inte att anse som barnavårdsanstalt. Det står alltså inte under barnavårdsnämnds, länsstyrelses eller socialstyrelsens tillsyn.

I den mån behov föreligger av ytterligare regler rörande organisationen av elevhem m. m. får sådana meddelas i administrativ väg med stöd av myndigandet i 7 §.

Under åberopande av det anförda hemställer föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga ifrågavarande inom socialdepartementet upprättade förslag till *lag om elevhem för vissa rörelsehindrade barn m. fl.*

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Håkan Rahm